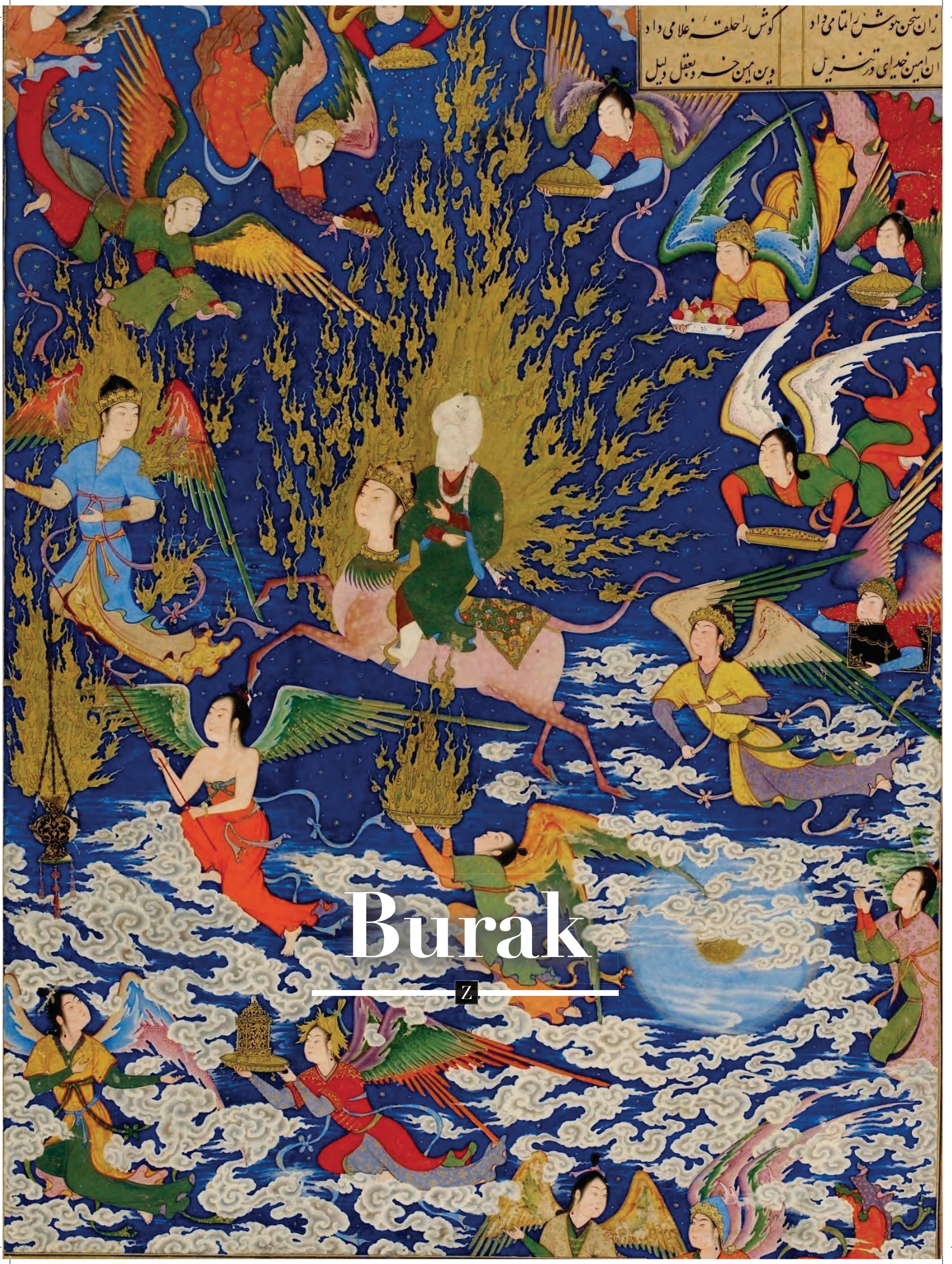

زان سخن خوش را تمامی داد
کوش را حلقه غلامی داد
آن امین خدای در سنیرل
دین این حسد و عقل دلیل

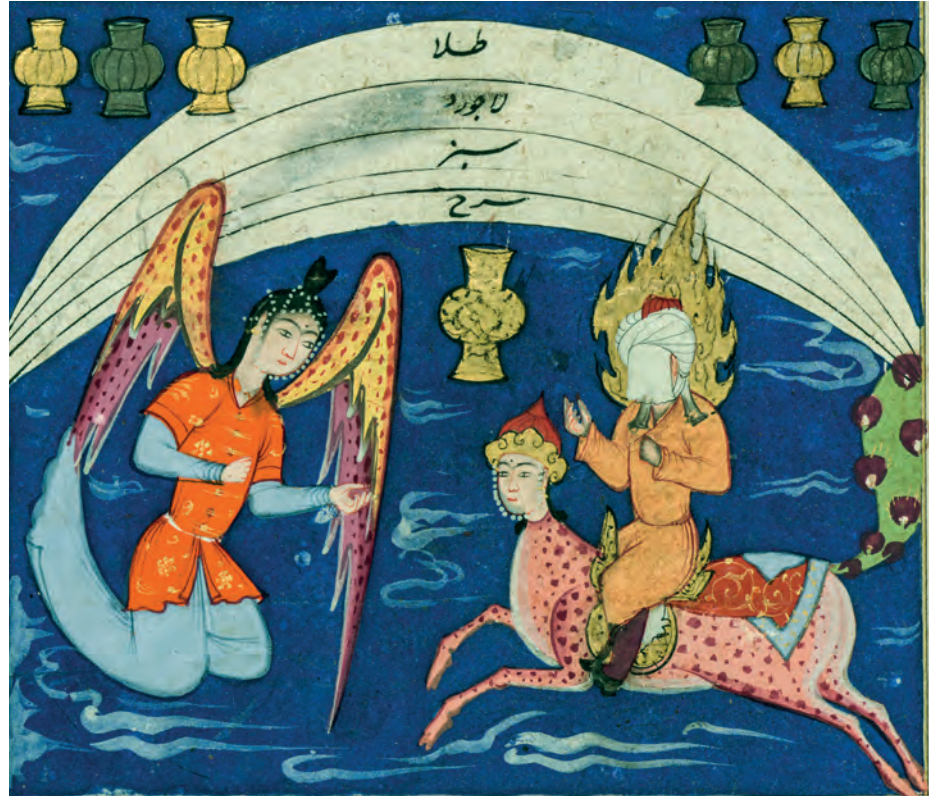
Burak

Z

İ

SLÂMÎ kaynaklarda “isrâ” ve “mîraç” diye adlandırılan gece yolculuğu hadislerine göre Burak denilen binekle gerçekleşmiştir. Kaynaklar bu bineğin katırla eşek arası bir yapıya sâhip bulunduğunu, beyaz renkli ve çok süratli olduğunu bildirmektedir. Burak, Arapçada “parıldamak, şimşek çakmak” anlamına gelen “berk” kelimesinden türemiştir. Binek, renginin saf ve parlak oluşu veya çok hızlı hareket edişi sebebiyle bu adı almıştır. Bâzı kaynaklarda, uyluklarına bitişik iki kanadı sâyesinde bir adımda büyük bir mesâfeyi katedebildiği kaydedilmektedir. Bir rivâyette Hz. İbrâhim’in de Kâbe’yi ziyârete giderken bu bineği kullandığı belirtilmekte; bir rivâyette de kıyâmet günü mahşer yerinde, ümmetlerine ulaşabilmeleri için peygamberlere binek verileceği, Hz. Muhammed’in de kızı Fâtıma ile birlikte Burak’a bineceği zikredilmektedir.

Burak, İslâmî Türk edebiyâtında daha çok mîraçtan bahseden eserlerde (mîraciyye, mîracnâme), Hz. Muhammed’i konu edinen na’t gibi manzûmelerde, kasîde ve gazellerde, mevlid, sîret gibi dînî metinlerde, Leylâ ile Mecnun gibi aşk ağırlıklı mesnevîlerde yer almıştır. Burak hakkındaki hadis rivâyetleriyle siyer ve tefsir kitaplarında anlatılanlara, şâirlerin hayal ürünleri ve başka kültürlerin unsurları eklenmiştir. Bu efsânevî varlık, edebî eserlerde rastlanan özellikleriyle minyatürlere de konu olmuştur. Edebî eserlerde kısa kuyruklu olarak belirtilmiş olsa da herhâlde süslemeye uygun düşmesi sebebiyle bâzı minyatürlerde uzun kıvrımlı kuyruğuyla veya tavus gibi rengârenk kuyruklu gösterilmiştir. Burak, başı taçlı, saçları örgülü dişi bir melek şeklinde tasvir edildiği gibi, insan başlı hayvan (sfenks) şeklinde de resmedilmiştir. Bu son figürün eski Bâbil, Mısır, Grek ve Suriye kültürlerindeki insan başlı hayvan heykel ve kabartmalarının veya -en eski minyatürlü mîraçnâmelerden biri olan Uygur mîraçnâmesinde görülmesi sebebiyle- Budizm, Maniheizm dînî resimlerinin etkisi altında geliştiği düşünülmektedir. İslâm minyatür sanatında Burak’ın ilk defa ne zaman resmedildiği bilinmediğinden bu etkileri açık şekilde tespit etmek mümkün olmamaktadır.

Burak, minyatür.

Burak’ın yer aldığı kompozisyonlarda en yaygın olarak, ön planda Kâbe’nin görüldüğü bulutlar arasında, üstünde Hz. Muhammed, yanında Cebrâil ile Mekke’den ayrılışı; bulutlar ve melekler arasında Hz. Muhammed ve Cebrâil ile yol alışı; Hz. Muhammed ve Cebrâil ile Mescid-i Ak-sâ’ya varışı veya Cebrâil’in Burak’ı bağlamasından sonra mîraç yolculuğuna devam edişi resmedilmiştir. Burak’ın üstünde resmedilen Hz. Muhammed Osmanlı sanatçıları dışındaki sanatçıların çizdiği minyatürlerde genellikle peçesiz, Osmanlı devrinde yapılmış eserlerde ise peçeli olarak gösterilmektedir.

Burak halk resimlerine de konu olmuştur. Mısır köylülerinin evlerinde binicisiz Burak resimleri hâlâ mevcuttur. Hindistan’da muharrem âyinlerinde yapılan yürüyüşler sırasında Burak resimleri taşınmaktadır. 🐾

Z Mustafa Uzun ve Mustafa Öz’ün hazırladığı “Burak” (TDV İslâm Ansiklopedisi, c. VI, s. 417) maddesinden derlenmiştir.